

доля [упор. Чупашко І.П.]. – Львів: Афіша. – 2008. – С.17–19. 6. Береза Р.П. Виступ на вечорі пам'яті // Володимир Василевич / Р.П. Береза // Воля і доля [упор. Чупашко І.П.]. – Львів: Афіша. – 2008. – 214 с. 7. Геринович О. Шана митцю / О. Геринович // Володимир Василевич. Воля і доля [упор. Чупашко І.П.] – Львів: Афіша. – 2008. – С. 79–80. 8. Митці України. Енцикл. довід. / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С. 102–103. 9. Михальчишин Я. З музикою крізь життя / Я. Михальчишин / Упор. Л. Мелех-Яросевич. – Львів: Каменярь, 1992. – 232 с. 10. Музична Тернопільщина: Бібліогр. покажчик / Уклад. В.Я. Миськів. – Т.: Підручники і посібники, 2008. – 288 с. 11. Теробовельська земля. Історично-мемуарний збірник. – НТШ. Український архів. Т. XX. – 634 с. 12. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / В. Симоненко. – К.: Центромюзінформ, 2004. – 231 с. 13. Чупашко І.П. Диригентсько-хорова діяльність Володимира Василевича у 40–50-их роках ХХ століття / І.П. Чупашко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – № 1. – 2011. – С. 64–69. 14. Чупашко І.П. Володимир Василевич. Воля і доля / упор. Чупашко І.П. – Львів: Афіша. – 2008. – 216 с. 15. Час і події. № 2009-28. 07/16/2009/ // Режим доступу: <http://www.chasipodii.net>. 16. Український католицький університет // Режим доступу до ресурсу: <http://ucu.edu.ua/about/history/>

Владимир Гойсак, Ирина Гринчук

**СЕМЬЯ ВАСИЛЕВИЧ В МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ УКРАИНЫ
(XX – НАЧАЛО XXI СТ.)**

В статье представлена семья Василевичей – выдающихся деятелей музыкального искусства Украины. Проанализирован творческий путь В. Василевича как дирижера, педагога, украинского патриота. Представлена творческая личность Ю. Василевича как исполнителя, педагога, основателя киевской школы кларнета и саксофона, личность Р. Василевич как бандуристки, популяризирующей украинское искусство в диаспоре.

Ключевые слова: искусство Украины, музыкальное искусство, выдающиеся личности – представители Тернопольщины.

Volodymyr Goisak, Iryna Hrynychuk

**THE FAMILY OF VASYLEVYCH IN THE MUSICAL CULTURE OF UKRAINE
(XX – EARLY XXI CENTURY)**

The purpose of the article is to represent the family of Vasylevych as prominent figures in the musical arts of Ukraine. The article depicts the life history of V. Vasylevych as a conductor, pedagogue and Ukrainian patriot. It highlights the artistic personality of Y. Vasylevych as a musician, teacher and the founder of Kyiv music school of clarinet and saxophone. Similarly, the article introduces R. Vasylevych as bandura player and the populator of the Ukrainian Arts in diaspora.

Key words: culture of Ukraine, musical arts, eminent personalities born in Ternopil Region, Ukraine.

УДК 316.61:94

Ярослав Потапенко

**ОСМИСЛЕННЯ СОМАТИЧНИХ ФЕНОМЕНІВ У ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ
ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ**

У статті здійснено науковий огляд методологічних засад і проблем, спільних для історії повсякденності та історії тіла. Особлива увага приділена історичним репрезентаціям тілесності у просторі повсякденних соціальних практик.

Ключові слова: повсякденність, тілесність, історія тіла, дискурси влади, тілесні практики.

Після розпаду й дискредитації марксистських і функціоналістських парадигм осмислення логіки історичного процесу та "кризи метанаративів", проголошеної інтелектуалами постмодернізму, – акценти в дискурсах і наративних стратегіях історіописання змістилися в бік тем і сюжетів, котрі раніше потрактовувалися як "маргінальні", "периферійні" і "другорядні", не варті серйозної уваги академічних істориків. Серед подібних тем чільне місце посідає історія повсякденності (що її досить часто ототожнюють з "мікроісторією"), котра постала з представницької суспільно-політичної та соціокультурної полеміки в 1970-х рр. у зв'язку з тотальною кризою позитивізму та оптимістичної віри у швидку й радикальну трансформацію світу у бік вдосконалення й гуманізації. Подібна ситуація поставила під сумнів віру в автоматизм суспільних змін, як і ідею розвитку та прогресу,

переконливо унаочнила необхідність побудови нової загальної соціальної теорії, нових теоретико-методологічних засад наукового пошуку в царині соціогуманітаристики [1, с. 122–123].

Актуальність дослідження полягає в тому, що ґрунтовна аналітика історії повсякденності, за нашим глибоким переконанням, можлива тільки у тісній міждисциплінарній співпраці з історією тіла – порівняно новим напрямком історіографії, епістемологічно центрованим навколо соматичних аспектів людського буття, осмислених у вимірі соціокультурному.

Мета роботи – здійснити науковий огляд методологічних засад і проблем, спільних для історії повсякденності та історії тіла як впливових напрямків у інтелектуальному просторі нової культурної історії.

Завдання дослідження: визначити дискурсивну роль категорії "тілесність" в наукових працях, присвячених історії повсякденності; з'ясувати особливості та специфіку залучення соматичної проблематики до дискурсу "мікроісторії"; встановити, який вплив мали дослідження, пов'язані з історією повсякденності на становлення "історії тіла" як окремого напрямку сучасної історіографії.

Об'єкт дослідження – історія повсякденності та історія тіла як перспективні напрямки сучасної історичної науки.

Предмет дослідження – методологічні засади та ключові наукові проблеми, спільні для історії повсякденності та історії тіла.

Окремі аспекти задекларованої проблематики знайшли своє відображення у роботах А. Соколова [2], І. Биховської [3], Р. Портера [4], Ж. Ле Гоффа [5], А. Костіної [6], Ф. Саразіна [7], В. Подороги [8], Д. Міхеля [9], О. Івашиної [10], О. Гомілко [11], А. Франка [12], М. Маєрчик [13–14], проте комплексний ґрунтовний аналіз варіантів і стратегій дослідження тілесних практик і репрезентацій у царині історії повсякденності здійснений ще не був. Цим, власне, й зумовлена новизна дослідження.

Активізація досліджень з історії повсякденності дала інтенсивний поштовх до розвитку історії тіла, адже повсякденність глибоко закорінена у сфері тілесних практик. Російський вчений А. Соколов, приєднуючись до тези М. Гефтера про те, що тіло є "таким же історичним документом, який свідчить про минуле, як щоденник або грамота", – стверджує, що аналіз джерел, які стосуються тілесності, дозволяє знайти нові цікаві перспективи в історичній науці [2, с. 211].

Сьогодні маємо підстави вважати про історію тіла окремим напрямом в історіографії. Теза, висловлена у 1995 р. одним із авторів колективної монографії "Bodylore", знаходить все більше прихильників у середовищі істориків, культурологів, антропологів, соціологів, етнологів: "Культура вписана в тіло. Наші уявлення про нього, буквальні й символічні, є соціальними. Тіло придумано. Те, як ми тримаємося, пересуваємося, одягаємося, демонструє нашу приналежність до певної культури. В той же час можна стверджувати, що й культура виникла з тіла. Його обриси, отвори й пояси, двостороння симетрія, ієрархічна організація, його твердість і вухомленість, здатність панувати над речами, місце, яке воно (тіло – Я.П.) займає у світі, – стають ключем до осмислення структур повсякденності" [15, с. XVII].

Найбільший внесок в утвердження онтологічної значущості тіла зробив французький мислитель М. Мерло-Понті, який основним своїм завданням в науці бачив подолання класичної дихотомії суб'єкта й об'єкта за допомогою розкриття "метафізичного змісту тілесності". Для ученого людське тіло було не природною сутністю, сукупністю потягів і рефлексів, але "живим тілом", "якорем нашого світу", метафізичною силою, здатною утримувати людину у світі (адже не свідомість вибудовує "картину світу", а, насамперед, "жива реальність людської присутності" детермінує специфіку світобачення). Людське -Я не має іншого способу зв'язку з середовищем, аніж бути тілесно присутнім у ньому – без врахування тілесності неможливе жодне пізнання. Тілу властива інтенціональність, воно є "стихією буття", що "вміщує в себе все", перебуває поза об'єктом і поза суб'єктом. М. Мерло-Понті запровадив до наукового дискурсу концепт плоти як "першооснови світу", в якій сконцентрована "метафізична напруга" живого тіла й світу, котрі взаємно моделюють і корелюють одне одного [11, с. 98–106]. Таким чином, пізнання зумовлюється нашою тілесністю.

Тілесні практики, те, що у концепції С. Денисова кваліфіковане як "зовнішнє тіло", мали значний семантичний і аксіологічний вплив на дискурси, ті, в свою чергу, були середовищем формування нових ідей, які кардинальним чином впливали на суспільно-політичну атмосферу й соціокультурну ситуацію. З тілесними аспектами досить часто пов'язувалися практики "демонізації іншого" (ксенофобія, расизм, антисемітизм, гомофобія), котрі усе частіше стають об'єктом як репрезентативних академічних студій, так і нових міждисциплінарних та трансдисциплінарних синтетичних досліджень [16]. Стратегії потрактування "іншого" як "чужого" (зловорожого, чужорідного, небезпечного), зазвичай, формуються в інтелектуальному просторі текстів, котрі є безпосереднім об'єктом наукового інтересу історіографії.

В останні роки все більш помітною стає інтеграція напрацювань інтелектуальної історії (історії ідей) та психоісторії до царини історії повсякденності. У сфері психоісторії доволі ґрунтовно досліджується вплив травматичних тілесних станів на ментальні аспекти: як "колективна колоніальна травма" деформує і стигматизує "колективне тіло нації"; як демографічна катастрофа (Голодомор, Голокост) набуває характеру "інфотравми" й кардинально змінює усталену картину світу, модель самоідентифікації та характер самопредставлення нації на міжнародній арені. Усе частіше аналізуються в трансдисциплінарному контексті тілесно зорієнтовані моделі візуалізації колективних архетипів і ментальних матриць, семантична реконструкція й деконструкція тілесних кодів і "технік тіла", "мова болю" людського тіла, "тілесний досвід" у мистецтві й науці, "робота над тілом" в ритуально-культурних і духовно-релігійних практиках [8; 9; 11; 16].

Однією з підстав гносеологічного "зближення" мікроісторії й історії тіла може слугувати методологічне застереження Н. Еліаса: в жодному разі не слід перетворювати повсякденне життя на універсальну, генералізуючу категорію, під яку підводяться абсолютно відмінні соціальні групи і прошарки (в'єтнамські селяни, китайські чиновники тощо) [10, с. 89]. Акцент має робитися не на якихось штучно сконструйованих і силувано-змодельованих закономірностях, "соціальних структурах" чи культурних універсалиях в душі вульгаризованого марксизму, – а на унікальності, неповторності, фрагментарності "випадкових і дріб'язкових" феноменів, змін та історичних мікросюжетів. Саме з подібних повсякденних реалій та ритмів, "постійних процесів малопомітних унікальних змін" і складається "велика" історія, у якій, за словами Ф. Броделя, немає ні однобічності, ані "єдиної домінанти". Ординарне, звичайне і одичне вимагає значної уваги історика, проте не задля того, щоб розглядати його як тло для масштабних соціальних реалій, але задля вивчення його "у собі і для себе" (за М. Бахтіним) [10, с. 97–98].

У площині сучасних соціогуманітарних студій, пов'язаних із соматичною проблематикою, усталеною й домінантною є теза: тіло – категорія не тільки й не скільки біологічна, як історична, соціокультурна (культурно-історико-ментальний конструкт, середовище впливу владних дискурсів). Тіла знаходяться у стані постійних змін на рівні тілесних практик, моделей візуальної чи символічної репрезентації й семіотичної трансформації (як середовище політичних і соціальних символів і метафор, "відкрита знакова система" й комунікативне середовище). Сприйняття тіла, як і явищ повсякденної сфери, детерміноване системою цінностей та імперативів, притаманною соціуму, в свою чергу, теж може бути усвідомлений колективним "тілом нації". Кожній суспільно-політичній системі властиві тільки їй притаманні "техніки тіла", дисциплінарно-тілесні практики, уявлення про аксіологію тілесності (чисте/нечисте, красиве/потворне, нормальне/девіантне тощо) – як і режими та модуси повсякденних практик (дослідити які і є справжнім завданням фахового історика) [9; 12; 15].

Проте тут серйозною гносеологічною вадю може стати "семіотичний тоталітаризм" ("монологізм" у термінах М. Бахтіна) – догматична впевненість у тому, що усі явища соціальної й інтелектуальної сфери мають сенс і обґрунтування, що їх можна збагнути, коли "знати код", віднайти їх внутрішню взаємоопосередковану структуру, вписати в єдину інтегруючу систему. Навіть видатний мислитель сучасності М. Фуко не оминув подібної гносеологічної пастки: здійснивши революційне відкриття тіла як об'єкту й мішені влади, він розглядав тіла абстрактно, без врахування гендерних, вікових чи соціальних відмінностей, ігноруючи безпосередній фізичний досвід "власників" цих тіл [2, с. 199].

Криза раціональності й пов'язаний з нею інтенсивний пошук нових систем опису й нових концептуальних категорій дає новий імпульс до змін у галузі як історії тіла, так і мікроісторії. Доволі популярними сьогодні в соціогуманітарних дисциплінах і напрямках є евристичні підходи, ґрунтовані на аналізі соціальних феноменів як знакових або комунікаційних систем (текстів, інтертекстів, гіпертекстів). Р. Барт та У. Еко всі явища культури кваліфікують як факти й форми комунікації. В подібному контексті міркує й Ж. Бодріяр: "Вся новітня історія тіла – це історія його декларації, історія того, як мережа знаків і міток розграфлює, подрібнює й заперечує його в його відмінності й радикальній амбівалентності" [17, с. 193]. Західний "логоцентризм", на думку вченого, редукується до "банальної стратегії" – "фетишизації фалоса як всезагального еквівалента" в системі символічного обміну глобального капіталізму. В доволі схожому методологічному аспекті тема тілесності проблематизується в концепціях Ж. Дельоза ("соціальне тіло", "тіло бажання"), Ф. Гватарі ("тіло без органів"), Р. Барта ("тіло-як-текст") [6, с. 247]. Підсумовуючи конструктивістські тлумачення тіла в західній культурі, розроблених інтелектуалами-постмодерністами, І. Кучма констатує: суспільство нав'язує певні ритуальні норми тілесної поведінки, трансформуючи тіло в текст як згусток соціальної й біологічної пам'яті. Домінантні тілесні образи, серійно відтворюючись, складають тілесний канон культури – отже, культура є сукупністю тілесних канонів і технік певного

соціуму. Найпродуктивніший аналіз соціокультурної ситуації можливий саме шляхом осмислення тілесних технік, а не так званих ментальностей [18, с. 41].

В історії повсякденності вагоме місце займають проблеми, пов'язані зі знаково-символічними аспектами щоденного побуту і дозвілля. Так, зокрема, М. Маєрчик у монографії, присвяченій семіотиці тілесності в українській обрядовій традиції, показує, яким чином через "конструювання тіла" в обрядах родинного циклу (шляхом символічного обігрування тілесних тем) здійснювався перехід особи до іншого соціального статусу [13]. Дослідниця акцентує увагу на символіці й функціях руху, органів тіла, статі, одягу, ритуальної андрогінії, кулінарії та інших соматично навантажених аспектів повсякденної сфери, що використовуються в просторі народної культури з метою метафоризації тіла в ритуалі. Структурно-семантичний аналіз українських звичаїв і обрядів родинного циклу концептуалізується через гносеологічну модель "тіло/ритуал", з урахуванням напрацювань культурної та соціальної антропології, етнології, гендерної та семіотичної проблематики, в сфері яких М. Маєрчик є визнаним фахівцем.

У цьому контексті значний інтерес представляє й інша робота згаданої авторки [14, с. 20–23]. М. Маєрчик зазначає, що інститут сім'ї є одним з основних у мережі соціальних інститутів, у яких відтворюється чоловіче домінування. Тому такі елементи соціальності, тісно пов'язані з тілесною проблематикою, як статевий поділ праці в родині, обов'язкова гетеросексуальність, гендерування сексуальності (чоловіча активність – жіноча пасивність), відсутність контрацепції, аборти, жіноча смертність, рівень народжуваності тощо, – мають розглядатися з залученням кращих здобутків фукіанської теорії дискурсивних влад, аналізу гендерних режимів й соціального конструкціонізму [14, с. 22].

Натомість О. Кісь більше схиляється до тези щодо потрактування поділу соціальних ролей у шлюбі через біологічні, соматичні чинники статі: "Завдяки своїй біологічній статі, жінка більше ніж чоловік залучена до репродуктивного процесу і саме це традиційна культура розглядає як засадничу передумову соціальної ролі матері" [19, с. 168]. Подібні думки пов'язані з міркуваннями про природність статі й соціальну конструйованість гендеру на основі статево-рольового підходу, у якому соціальна роль статі потрактовується одночасно і як культурно-дискурсивний, і як біологічний феномен [14, с. 21].

Прояви домашнього насильства (з'валтування, фізичні покарання, "профілактичні" побиття) й репресивного контролю за жіночою тілесністю, пояснення соціальних змін психосоматичними явищами, еротичними імпульсами, сексуальними потягами, гормональними сплесками чи індивідуальними рефlekсами, – ось феномени, які створюють тло для історичного осмислення, антропологічних студій, етнологічної компаративістики й варіативних культурологічних потрактувань [14].

Повсякденне життя не може бути відокремлене від загальної соціальної структури й домінуючих у соціумі політичних практик (дискурсів "влади-знання" та "мікрофізики влади" у термінах концепції М. Фуко). Повсякденна мова, у якій отримують значення тільки в прагматичній контексті їх використання, постає "метамовою" усіх наукових і політичних дискурсів. Тому важливе значення для скрупульозного аналізу повсякдення тієї чи іншої доби має дослідження стратегій влади (насамперед, опосередкованих, неявних, закодованих в офіційно толерованих дискурсах), скерованих на всі сфери приватності та публічності в індивідуальному та колективному вимірах [20].

Якщо тематика "біополітики", "політики тіла", "мікрофізики влади", використання тілесних метафор у просторі політики символів вже достатньою мірою опрацьована, то значно менш розробленою залишається тема реалізації владних стратегій відносно індивідуальних тіл підданих. Осмислення цієї проблеми передбачає активну трансдисциплінарну взаємодію історії тіла та історії повсякденності. У цьому контексті доречно згадати важливе методологічне зауваження А. Соколова стосовно того, що історія тіла скерована, насамперед, на вивчення ментальності, ціннісних уявлень спільнот та індивідів на різних етапах історичної еволюції, – тому ця дисципліна має розглядатися співвідносно з такими напрямками, як гендерна історія, нова інтелектуальна історія, нова культурна історія, нова політична історія [2, с. 192]. Вважаємо абсолютно вмотивованим додати до вказаного переліку мікроісторію, психоісторію, дискурс-аналіз, феміністичні та постколоніальні студії.

Д. Оутрам стверджує, що історія тіла передбачає "специфічний підхід до розуміння природи влади", не може бути ідеологічно нейтральною та незаангажованою, на відміну від інших напрямків історичного знання. Тілесність людини при ретельному науковому аналізі також ніколи не є політично нейтральним феноменом, оскільки завжди "маркована" й типологізована владними впливами, піддається кодифікаціям і класифікаціям контролю і нагляду через посередництво дискурсів "влади-знання" [2, с. 193].

Як доводить М. Фуко, десь у XVII ст. виникає "класове тіло", що піддається медикалізації, посиленій турботі до гігієни і здорового способу життя, – у такий спосіб буржуазія, заблокувавши технології сексу, створила для себе "нове тіло" шляхом захисту від небезпек і ризиків задля утвердження свого особливого статусу й символічно-репрезентативного відокремлення від інших суспільних верств. За М. Фуко, ствердження сексу є однією з початкових форм класової свідомості [20, с. 231].

Від 1960-х рр. значного поширення у сфері соціогуманітаристики набули дослідження, присвячені масовій культурі, котра завжди ґрунтується на структурах повсякденності, засадах утилітарності, прагматизму, продовжує традиції "низової культури" з акцентом на диспозитивах сексуальності, які доволі часто гротескно перебільшуються й демонстративно увиразнюються [9; 15; 17]. Серед основних особливостей масової культури дослідники, зазвичай, виділяють апеляції до психофізіологічних реакцій та виразну орієнтованість на експлуатацію сфери сексуального. Ж. Фрідман розглядав масову культуру, насамперед, як продукт і результат розвитку масової комунікації, започаткувавши доволі стійку на Заході традицію ототожнювати ці два соціо-інформаційні феномени. Іншою стійкою традицією в західних cultural studies стала переконаність у тому, що сам засіб комунікації (медіалізації) здійснює вирішальний вплив на зміст інформації, яку він транслює [6, с. 224].

Відома теза М. Маклюєна ("медіа і є повідомленням") ґрунтується на уявленні про засоби комунікації як продовження і посилення нервової системи й тілесних властивостей людини в навколишньому світі, природному та соціальному [21].

Стрімка активізація студій у сфері масової культури як важливої складової повсякдення, по суті, співпала з "бумом тілесності", спровокованим контркультурним рухом 1960-х рр. ("великою відмовою" від цінностей "фаустівської цивілізації", за М. Фізерстоуном) та "сексуальною революцією" (наслідком глибокої кризи пуританської моралі як "духу капіталізму"). На концептуально-методологічному рівні "повернення до тіла" як довершений факт зафіксоване відомим дослідником тілесності А. Франком у 1990 році [12, р. 131–162].

Учений розглядав "природне тіло" в якості одного з основних онтологічних модусів, "вироблених" тілом людини, поряд з дискурсами та інститутами. Ту обставину, що провідним дискурсом сучасності став дискурс сексуальності, ґрунтований на "панфізіологізмі" Ф. Ніцше та З. Фрейда, А. Костіна значною мірою пояснює популярністю теорій нейрофізіологічного детермінізму Р. Рорті й "біологічної недостатності" людини В. Гелена, ідей Е. Фінка (який ерос вважав фундаментальним онтологічним феноменом поряд з владою, грою та смертю), концепцій Ж. Бодріяра ("мислення спокуси"), Р. Барта ("тілесність тексту"), Ж. Лакана ("символічна природа бажання") та проблематизації трансгресії в роботах Ж. Батая [6, с. 266–269].

Тілесність, осмислена через призму історії повсякденності, постає як комплексний соціокультурний феномен, що підлягає тотальному соціальному детермінуванню в кожний окремий історичний період через посередництво найрізноманітніших чинників: політичних, ідеологічних, побутових, медичних, культурних тощо. З іншого боку, вивчення історії повсякденності має завжди орієнтуватися на один із ключових методологічних висновків постмодерністської історіографії: соматичні феномени, на яких ґрунтується значна частина повсякденних практик (тілесність, сексуальність, дітонародження, хвороби, лікування тощо), – це не природно-біологічна даність, а результат соціокультурного конструювання. Дослідження структур повсякденності у їх історичному вимірі нерозривно пов'язане з виявленням соціальних стратегій конструювання тілесності, її соціальних форм і "технік тіла", що репрезентують ці форми.

Повсякденні практики вкорінені у певні усталено-ритуалізовані й семантично-структуровані норми тілесної поведінки ("техніки тіла"), тому для наукового аналізу мікроісторичних феноменів потрібно й необхідно залучати теоретико-методологічний потенціал історії тіла, міждисциплінарної соматичної аналітики в цілому.

Перспективними напрямками подальших досліджень означеної тематики вважаємо конструктивну взаємодію гендерних і постколоніальних студій, інтелектуальної історії, мікроісторії, усної історії та психоісторії у сфері концептуалізації, проблематизації та виділення тілесних, ментальних і психофізичних вимірів функціонування повсякденних структур.

Список використаних джерел

1. Леві Дж. Про мікроісторію / Джовані Леві / Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка. – К.: Ніка-Центр, 2004. – С. 122–148.
2. Соколов А. История тела. Предпосылки становления нового направления в историографии / А. Соколов // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. – М.: ИВН РАН. – 2009. – № 26. – С. 190–211.
3. Быховская И.М. Homo somaticus: аксиология человеческого тела / И.М. Быховская. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 208 с.
4. Портер Р. Переосмислена історія тіла / Р. Портер // Нові перспективи історіописання [За ред. П. Берка]. – К.: Ніка-Центр, 2004. – С. 285–317.
5. Ле Гофф Ж. История тела в средние века / Ж. Ле Гофф, Н. Трюон. – М.: Текст, 2008. – 189 с.
6. Костина А.В. Массовая культура как

феномен постіндустріального общества / А.В. Костина. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 352 с. 7. Саразин Ф. "Mapping the body": История тела между конструктивизмом, политикой и "опытом" / Ф. Саразин / Новое литературное обозрение. – № 71. – 2005. – С. 145-168. 8. Подорога В. Феноменология тела. Введение в философскую антропологию / В. Подорога. – М.: Ad marginem, 1995. – 339 с. 9. Михель Д. Тело в западной культуре / Д. Михель. – Саратов, 2000. – 172 с. 10. Івашина О. Загальна теорія культури / О. Івашина. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія". – 2008. – 246 с. 11. Гомілко О. Метафізика тілесності: Концепт тіла у філософському дискурсі / О. Гомілко. – К.: Наукова думка, 2001. – 340 с. 12. Frank A. Bringing Bodies Back in: a Decade Review // Theory, Culture and Society. – Vol. 7. – № 1. – 1990. – P. 131–162. 13. Маєрчик М. Ритуал і тіло. Структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу / М. Маєрчик. – К.: Критика, 2011. – 346 с. 14. Маєрчик М. Жінка в замісі патріархальних традицій / М. Маєрчик // Критика. – Число 7–8. – 2011. – С. 20–23. 15. Bodylore / Ed. by Katharine Young. – Knoxville; The University of Tennessee Press, 1993. – 266 p. 16. Демонізація іншого: антисемітизм, расизм і ксенофобія / Під ред. Роберта С. Вістріча. – Одеса: АО БАХВА, 2006. – 346 с. 17. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М.: "Добросвет". – 2000. – 387 с. 18. Кучма І.Л. Канон тіла в західноєвропейській культурі / І. Л. Кучма // Магістеріум. – Вип. 5. – Культурологія. – К.: Стило, 2000. – С. 41–49. 19. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX – початок XX століття) / О. Кісь. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2008. – 271 с. 20. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет / М. Фуко. – М.: Магистериум. Косталь, 1996. – 426 с. 21. Маклюэн М. Понимание медиа: Внешние расширения человека / М. Маклюэн. – М.; Жуковский: "КАНОН-пресс-Ц", "Кучково поле", 2003. – 464 с.

Ярослав Потапенко

ОСМЫСЛЕНИЕ СОМАТИЧЕСКИХ ФЕНОМЕНОВ В ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ИСТОРИИ ПОВСЕДНЕВНОСТИ

Проделано научный обзор методологических предпосылок и проблем, общих для истории повседневности и истории тела. Особое внимание уделяется историческим репрезентациям телесности в пространстве повседневных социальных практик.

Ключевые слова: повседневность, телесность, история тела, дискурсы власти, телесные практики.

Yaroslav Potapenko

THE INVESTIGATION OF SOMATICAL PHENOMENONES IN THE INTELLECTUAL SPHERE OF EVERYDAY LIFE HISTORY

The scientific review of methodological basis and problems, that are common for the everyday history and history of the body are made. The special attention are given to the historical representations of body in the sphere of everyday social practices.

Key words: everyday life, bodiness, history of the body, discourses of power, body's practices.